

כ"ו בתשרי תשפ"א, 14.10.2020

גיליון מס' 730

פרשת בראשית

מהו המסר של פרשת בראשית?

מאת רחל קרן, עין הנצי"ב

"אַתָּה הַבְּדִלְתָּ אֶנוֹשׁ מֵרֵאשׁ וְתִכְיֶרְהוּ לְעַמְד לְפָנֶיךָ" (מתפילת נעילה). עם התודעה העמוקה הזאת יצאנו בנעילתו של יום הכיפורים – כל מהותו וייחודו של האדם הם בעמידתו לפני ה'.

פרשת בראשית מאשרת את התודעה הזאת: "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם" (א', כז).

אדם נבדל מכל הבריאה, ומשמעות הנבדלות היא שפעולתו בעולם תהיה מתוך מודעות לעמידתו מול ה'! אך מראשיתו, מתגלה מציאות הטופחת על פנינו: האדם היחיד, הזוג היחיד, מפר את צו א-להים.

היילוד הראשון, קין, רוצח את אחיו.

ובהמשך, משחית כל בשר את דרכו על הארץ, עד כדי "קֶץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי" (ו', ג).

האם אדם אכן יכול לממש את היותו נברא בצלם? האם תיתכן עמידה בפני ה'? מה מלמדת אותנו פרשת בראשית?

האמירה הגדולה של הפרשה היא שהיות האדם נברא בצלם פירושה – היותו בעל בחירה חופשית, בעל מודעות למעשיו ולתוצאותיהם, כל זאת גם בלי חוקים, בלי מצוות ובלי ניסוח עיקרי אמונה.

משמעות הבריאה בצלם היא הצפייה מאדם לעשות בחירות נכונות במישור הרוחני והמוסרי. המצווה הראשונה אינה מנומקת, אינה רציונאלית, אבל היא צו ה', וככזאת יש לציית לה. ואכן, כאשר קורא א-להים לאדם "אַיֶּכָּה"?! (ג, ט) מגיב אדם: "אֵת קִלְקֵלְ שְׁמִיעִתִּי בְּגֹן וְאִירָא כִּי עֵרָם אֲנֹכִי וְאַחְבָּא" (ג, י). האדם, אף על פי שחטא, שומע את קול ה', חש יראת א-להים, וכדברי חז"ל: עירום – מהמצווה האחת שהיתה בידי. תודעת החטא, ההחמצה, המודעות לבחירה הלא נכונה, ועם זאת הידיעה, שעל אף החטא – הוא עומד מול אל'.

חטאו של קין אינו באי ציות לצו ה', אלא בפעולה לא מוסרית. אף על פי שלא נאמר לו שאסור לרצוח (איסור שייאמר רק לאחר המבול), הוא מודע לחטאו: "גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְשׂוֹא" (ד, ג).

הציפיה מהאדם היא שיהיה מוסרי, שיחיה על פי קוד מוסרי אוטונומי, גם אם אין צו.

ובדור הבא – דור אנוש, אנו לומדים ש "אז הוחל לקרא בשם ה'". מה משמעות המילה: "הוחל"? על כך חולקים המפרשים. ייתכן שהמשמעות היא חילול, אך ייתכן שזאת אמירה חיובית - התחלה, אולם ביסוד שתי אפשרויות הפירוש עומדת אותה תפיסה – אדם, אנושות שמודעים לאפשרות ה "קריאה בשם ה'".

חנוך ונח מציגים את אפשרות הבחירה הרוחנית המבקשת להתעלות אל אל': "וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוּךְ אֶת הָאֱלֹהִים" (ה, כד).
"אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ" (ו, ט),

ולעומתם מספר לנו למך, אבי נח, באמצעות קריאת שם בנו:

"זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמִמַּעֲבֹנוּ יְדִינוּ מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֶרְרָה ה'" (ה, כט).

מנין הוא יודע שמעשיהם נוראים? מה גורם לו לעצב הנורא הזה, ולבקשת הנחמה?

האדם של בראשית הוא אדם אוטונומי. הוא בוחר לעצמו את אורחות חייו, את דרכו בעולם. על פי מה? על פי התודעה של "לעמוד לפניך". הוא בוחר את דרכו הרוחנית והמוסרית, ויודע את משמעות הבחירה, לטוב ולרע. זה המסר הגדול של פרשת בראשית.

ר' רחל קרן, ראש בית המדרש במדרשת עין הנצי"ב. ילידת ירושלים. בת לאפרים א. אורבך ז"ל ולחנה תבדל"א. נשואה לגדליה. אם לשלשה וסבתא. מוסמכת לרבנות על ידי תוכנית ההלכה של מדרשת עין הנצי"ב וישיבת מעלה גלבע. ותוכנית ההלכה של בית מורשה.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il